

ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยต่อ

โดย ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ประมวล จันทร์ชิวะ
ที่ปรึกษา คณะกรรมการกฎหมายและกฎระเบียบ สมาคมประกันวินาศภัยไทย

ในปัจจุบัน บริษัทประกันภัยในประเทศไทยหลายบริษัทกำลังประสบปัญหาการเรียกเก็บเงินจากบริษัทประกันภัยต่อเพื่อค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยต่อสำหรับความเสียหายอันเกิดจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยซึ่งเกิดขึ้นในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2554

ปัญหาข้อกฎหมายที่เกิดขึ้น สืบเนื่องมาจากการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) มาตรา 882 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยมีอายุความ 2 ปี นับจากวันที่เกิดวินาศภัย¹ และต่อมาได้มีคดีที่คู่ความพิพาทกันในประเด็นข้อกฎหมายที่มีการยื่นฎีกาเพื่อให้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าอายุความตามสัญญาประกันภัยต่อจะอยู่ภายใต้บังคับอายุความ 2 ปี ตามมาตรา 882 ด้วยหรือไม่ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 8292/2538 ว่า การฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบเพื่อค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยต่อซึ่งมีลักษณะเป็นการประกันวินาศภัยมีอายุความ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัยตาม ป.พ.พ. มาตรา 882 วรรคหนึ่ง²

เนื่องจากยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาฉบับอื่นที่วินิจฉัยเรื่องอายุความตามสัญญาประกันภัยต่อไว้เป็นอย่างอื่น กรณีจึงถือว่าศาลฎีกาของประเทศไทยนำอายุความ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัยมาใช้กับความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยและผู้รับประกันภัยต่อ ผลก็คือ อายุความของผู้เอาประกันภัยต่อ (reinsured) ที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยของตน กับอายุความของผู้รับประกันภัยต่อ (reinsurer) ที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยต่อตามสัญญาประกันภัยต่อ (reinsurance contract) เริ่มนับจากจุดเดียวกัน คือ วันที่เกิดวินาศภัยและใช้กำหนดอายุความ 2 ปี เท่ากัน

ปัญหาการปรับใช้อายุความ 2 ปี ตามคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ทางวิชาการว่าน่าจะไม่เหมาะสมกับลักษณะของธุรกิจการประกันภัยต่อและก่อให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจประกันภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนสำหรับธุรกิจหยุดชะงัก (Business Interruption) จากเหตุภัยน้ำท่วม เนื่องจาก ในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนจำเป็นต้องใช้เวลารวบรวมข้อมูลโดยพิจารณาถึงยอดเงินได้ในอดีตของผู้เอาประกันภัยในช่วงที่ตรงกับการเกิดเหตุความเสียหายจากน้ำท่วม การพิจารณาที่มีความยุ่งยากและมีปัญหาทางเทคนิคที่ซับซ้อน เช่น ในเหตุการณ์น้ำท่วมที่กินพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง (wide area damage) จะถือเป็นพฤติการณ์พิเศษที่ต้องอยู่ภายใต้ถ้อยคำในเครื่องหมายปีกกาที่เรียกว่า Special Circumstance Clause หรือ Adjustment Clause หรือไม่ และปัญหาการพิจารณาค่าสินไหมในกรณีที่กรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก มีข้อสัญญา Denial of Access Clause หรือ Prevention of Access หรือ ในกรณีที่กรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักมีข้อสัญญา Suppliers' and Customers' Extension Endorsement และปรากฏข้อเท็จจริงว่า Suppliers และ Customers ของผู้เอาประกันภัยก็ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมด้วย เช่นเดียวกับผู้เอาประกันภัย

¹ มาตรา 882 ในการเรียกให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันวินาศภัย

² ตูรายละเอียดของคำพิพากษาฎีกาตามเอกสารประกอบ ท้ายบทความนี้

ความยุ่งยากในการพิจารณาสินไหมตามตัวอย่างข้างต้น อาจทำให้การชดเช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยต้องใช้เวลาานานนับปี แต่ก็มีกลไกในกฎหมายไทยฉบับใหม่ที่ช่วยผ่อนคลายนัยอายุความ 2 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 882 เนื่องจาก คดีที่ผู้เอาประกันภัยเรียกร้องให้บริษัทประกันภัยชดเช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยจัดเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างที่มีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยกับผู้เอาประกันภัย จนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้บอกเลิกการเจรจานั้นอายุความที่เหลือจึงจะเริ่มนับต่อไป³ ดังนั้น ผู้เอาประกันภัยจึงได้ประโยชน์จากกฎหมายฉบับนี้ทำให้อายุความ 2 ปี ยังไม่ขาด เมื่อมีการเจรจาค่าสินไหมทดแทนกับบริษัทประกันภัย แต่คดีที่พิพาทระหว่างผู้รับประกันภัยต่อกับผู้เอาประกันภัยต่อไม่จัดอยู่ในประเภทคดีผู้บริโภค ทำให้ไม่อาจนำหลักเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มาใช้ในการเรียกร้องตามสัญญาประกันภัยต่อ บริษัทประกันภัยในประเทศไทยจึงต้องอาศัยวิธีการอื่นในการป้องกันมิให้อายุความ 2 ปี (ที่ศาลฎีกานำมาใช้กับสัญญาประกันภัยต่อ) ขาดลงในระหว่างที่บริษัทประกันภัยยังไม่สามารถสรุปค่าสินไหมทดแทนกับผู้รับประกันภัยต่อได้

เมื่อเปรียบเทียบอายุความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยต่อตามกฎหมายของประเทศอื่น จะเห็นว่าแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่ศาลฎีกาไทยนำมาปรับใช้ ตัวอย่าง การนับอายุความความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยต่อที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษซึ่งเป็นศูนย์กลางของการประกันภัยต่อของโลกแห่งหนึ่งจะใช้อายุความ 6 ปี นับแต่วันที่เหตุแห่งการฟ้องคดีได้เกิดขึ้น⁴ ดังนั้น ตามหลักกฎหมายอังกฤษ ผู้เอาประกันภัยต่อ (reinsured) จึงมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยต่อ (reinsurer) รับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยต่อภายในอายุความ 6 ปี นับตั้งแต่มูลค่าเงินที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบได้ปรากฏชัดหรือสรุปได้ไม่ว่าด้วยการทำความตกลงในจำนวนเงินที่จะชดเช้ให้หรือเมื่อมีคำพิพากษาหรือคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการให้ผู้เอาประกันภัยต่อ (reinsured) รับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัย (insured) ของตนอายุความสำหรับความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยต่อจึงไม่เกิดปัญหาตามกฎหมายอังกฤษ

ผลของคำพิพากษาฎีกาที่ 8292/2538 และอายุความ 2 ปี ตาม ป.พ.พ. ที่ศาลฎีกานำมาใช้กับสัญญาประกันภัยต่อด้วย ทำให้เกิดปัญหากับบริษัทประกันภัยในประเทศไทยว่าจะใช้มาตรการทางกฎหมายหรือวิธีใดที่จะสามารถรักษาผลประโยชน์มิให้สิทธิเรียกร้องตามสัญญาประกันภัยต่อขาดอายุความ 2 ปี

ประเด็นปัญหานี้ควรพิจารณาแนวทางแก้ไขโดยต้องพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่า สัญญาประกันภัยต่อ (ไม่ว่าจะเป็นแบบ Fac re หรือ Treaty) กำหนดให้ใช้กฎหมายไทยหรือไม่ ถ้าให้ใช้กฎหมายไทยบังคับ ควรแบ่งสัญญาประกันภัยต่อออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สัญญาประกันภัยต่อที่มีข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการ (Arbitration Clause)⁵ และสัญญาประกันภัยต่อที่ไม่มีข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการ

³ มาตรา 14 “ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้น จนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา”

⁴ ตามกฎหมายอังกฤษ Limitation Act 1980 มาตรา 5 กำหนดไว้ว่า “an action founded on simple contract shall not be brought after be expiration of 6 years from the date on which the cause of action accrued”

⁵ ตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 11 สัญญาอนุญาโตตุลาการ หมายถึง สัญญาที่คู่สัญญาตกลงให้ระงับข้อพิพาททั้งหมดหรือบางส่วนที่เกิดขึ้นแล้วหรือที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตไม่ว่าจะเกิดจากนิติสัมพันธ์ตามสัญญาหรือไม่โดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ

1. สัญญาประกันภัยต่อที่มีข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการ (Arbitration Clause) ด้วยลักษณะของสัญญาประกันภัยต่อแบบ Treaty ทำให้มีแนวโน้มที่สัญญาประกันภัยต่อประเภทนี้จะมีข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการมากกว่าสัญญาประกันภัยต่อแบบ Fac re

หากสัญญาประกันภัยต่อมีข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการโดยกำหนดให้ใช้กฎหมายไทยและให้ทำอนุญาโตตุลาการที่ประเทศไทย (Thai law and jurisdiction) การแก้ไขปัญหาเรื่องอายุความ 2 ปี ตามกฎหมายไทยอาจมีข้อยุ่งยากที่น้อยลง ด้วยเหตุผลดังนี้

1) ตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ถือว่าเมื่อใดที่สัญญามีข้อตกลงอนุญาโตตุลาการ คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น หากฝ่ายใดนำข้อพิพาทไปยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้เสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการตัดสินก่อน คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่เกิดเป็นจำเลยอาจร้องขอต่อศาลไม่เข้าไปกว่าวันยื่นคำให้การหรือภายในระยะเวลายื่นคำให้การเพื่อให้ศาลจำหน่ายคดี หากศาลเห็นว่าข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการนั้นสามารถใช้บังคับได้ศาลจะจำหน่ายคดีเพื่อให้คู่กรณีไปดำเนินการอนุญาโตตุลาการก่อน⁶ ดังนั้น บริษัทประกันภัยไทยที่เป็นคู่สัญญาตามสัญญาประกันภัยต่อซึ่งมีข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการกำหนดไว้จึงควรต้องปฏิบัติตามข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการนั้น

2) การที่เจ้าหน้าที่ได้มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาจะมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและเมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้ว ระยะเวลาที่ผ่านมาแล้วจะไม่นับรวมอยู่ในอายุความ⁷ คำว่า “การมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการพิจารณา” ได้ถูกขยายความโดยมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ว่า

มาตรา 27 ในการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการให้ถือว่ามี การมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาตามมาตรา 193/14 (4) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และการดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการจะเริ่มต้นในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) เมื่อคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งได้รับหนังสือจากคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งขอให้ระงับข้อพิพาทนั้นโดยวิธีอนุญาโตตุลาการ

(2) เมื่อคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งบอกกล่าวเป็นหนังสือแก่คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งให้ตั้งอนุญาโตตุลาการหรือให้ความเห็นชอบในการตั้งอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทนั้น

(3) เมื่อคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีหนังสือแจ้งข้อพิพาทที่ประสงค์จะระงับต่อคณะอนุญาโตตุลาการในกรณีที่สัญญาอนุญาโตตุลาการกำหนดคณะอนุญาโตตุลาการไว้

(4) เมื่อคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสนอข้อพิพาทต่อหน่วยงานซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการตามที่ตกลงกันไว้

ด้วยผลของมาตรา 27 (1) การที่บริษัทประกันภัยในประเทศไทยส่งหนังสือถึงผู้รับประกันภัยต่อในต่างประเทศเพื่อแจ้งว่าจะใช้สิทธิระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการ จะมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงในทันทีเมื่อผู้รับประกันภัยต่อได้รับหนังสือนั้น โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้อายุความสะดุดหยุดลง

3) ในระหว่างดำเนินการอนุญาโตตุลาการ คู่สัญญาในสัญญาประกันภัยต่อมีเวลาพอที่จะเจรจาตกลงในเรื่องข้อพิพาทระหว่างกันได้ แต่หากไม่สามารถตกลงกันได้และจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปจนกระทั่งมีคำชี้ขาดข้อพิพาท การบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการสามารถกระทำได้แม้ว่าจะต้อง

⁶ พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 14 วรรคแรก

⁷ ป.พ.พ. มาตรา 193/14 และมาตรา 193/15

ดำเนินการบังคับตามคำชี้ขาดในต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ส่วนใหญ่⁸ ต่างก็เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับนับถือและบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ ค.ศ. 1958 หรือที่นิยมเรียกกันว่า New York Convention 1958⁹ ดังนั้น กฎหมายอนุญาโตตุลาการของประเทศที่เป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้จึงมีบทบัญญัติที่สอดคล้องกันเพื่อการยอมรับและบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในทำนองเดียวกับที่ มาตรา 41 ของพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 บัญญัติไว้ว่า

มาตรา 41 ภายใต้บังคับมาตรา 42 มาตรา 43 และมาตรา 44 คำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการไม่ว่าจะได้ทำขึ้นในประเทศใดให้ผูกพันคู่พิพาทและเมื่อได้มีการร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจย่อมบังคับได้ตามคำชี้ขาดนั้น

ในกรณีคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการกระทำขึ้นในต่างประเทศ ศาลที่มีเขตอำนาจจะมีคำพิพากษาบังคับตามคำชี้ขาดให้ต่อเมื่อเป็นคำชี้ขาดที่อยู่ในบังคับแห่งสนธิสัญญาอนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีและให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่ประเทศไทยยอมตนเข้าผูกพันเท่านั้น

ดังนั้น แม้ว่าคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการจะกระทำที่ประเทศไทย ก็สามารถที่จะบังคับได้ในต่างประเทศที่เป็นภาคีอนุสัญญา New York Convention 1958

2. สัญญาประกันภัยต่อที่ไม่มีข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการ สัญญาประกันภัยต่อที่มีลักษณะเช่นนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาข้อกฎหมายในการหามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ 2 ปี ตามกฎหมายไทย มาตรการที่อาจจะนำมาใช้มีตัวอย่างดังนี้

1) ควรที่จะขอให้ผู้รับประกันภัยต่อชำระหนี้ค่าสินไหมทดแทนให้บางส่วน ไม่ว่าจะจำนวนมากหรือน้อยก็ตาม ทั้งนี้เพราะการชำระค่าสินไหมทดแทนให้บางส่วนจะมีผลเป็นการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ด้วยการชำระหนี้ให้บางส่วนตามความหมายของ ป.พ.พ. มาตรา 193/14 ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง อายุความ 2 ปี จะเริ่มนับใหม่ในทันทีที่มีการชำระหนี้ให้บางส่วน

2) ในกรณีที่คู่สัญญาประกันภัยต่อสามารถที่จะตกลงกันได้ในเรื่องของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยต่อ ทั้งสองฝ่ายอาจจะทำข้อตกลงที่มีลักษณะเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ (Compromise Agreement) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850¹⁰ ด้วยการที่ต่างฝ่ายต่างก็ยอมผ่อนผันให้แก่กัน เช่น มีการลดหนี้ค่าสินไหมทดแทนให้บางส่วน เมื่อได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งกฎหมายไทยบังคับไว้ว่าจะต้องให้ฝ่ายผู้รับประกันภัยต่อลงชื่อไว้โดยผู้มีอำนาจกระทำการแทน มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ ผลก็คือผู้เอาประกันภัยต่อจะได้สิทธิตามที่แสดงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น¹¹ และบังคับกันได้ภายในอายุความ 10 ปี¹²

⁸ รวมทั้งประเทศอังกฤษ สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินเดีย โดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย รวมถึงเกาะ Labuan ด้วยแม้ว่า Labuan จะเป็นเขตการค้าอิสระ (free trade zone) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 แต่ถือเป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซียโดยขณะที่ประเทศมาเลเซียเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา New York Convention 1958 ได้ทำข้อสงวนไว้เพียงว่าจะยอมรับบังคับเฉพาะคำตัดสินอนุญาโตตุลาการต่างประเทศที่กระทำในประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาฉบับนี้เท่านั้น ซึ่งไม่กระทบต่อคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการที่กระทำในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาฉบับนี้ด้วย

⁹ Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards signed at New York, 1958 - the "New York" Convention 1958

¹⁰ ป.พ.พ. มาตรา 850 "อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน"

¹¹ ป.พ.พ. มาตรา 851 และมาตรา 852

¹² ดูรายละเอียดในคำพิพากษาฎีกาที่ 4815/2547

อนึ่ง ในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว ควรที่จะมีข้อตกลงที่ผู้รับประกันภัยต่อได้ยอมสละประโยชน์แห่งอายุความ 2 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 882 ด้วย เพื่อเป็นมาตรการอีกชั้นหนึ่ง แม้ว่าจะมีความเห็นของนักวิชาการบางท่านเห็นว่าการสละประโยชน์แห่งอายุความที่กระทำไว้ล่วงหน้าก่อนอายุความครบกำหนดจะตกเป็นโมฆะเพราะขัดต่อมาตรา 193/24 ป.พ.พ. ที่บัญญัติให้ลูกหนี้สละประโยชน์แห่งอายุความเมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว¹³ แต่ผู้เขียนมีความเห็นแย้งด้วยความเคารพว่า การที่ลูกหนี้มีความประสงค์ที่จะเจรจาและหาทางที่จะบรรลुข้อตกลงกับเจ้าหนี้เพื่อที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้โดยไม่นำอายุความขึ้นมาเป็นประเด็นเพื่อก่อให้เกิดอุปสรรคต่อความประสงค์ดังกล่าว จึงยอมตกลงที่จะไม่ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ เป็นสิ่งที่ลูกหนี้ควรกระทำจึงไม่น่าที่จะเป็นเรื่องที่ขัดต่อกฎหมายและไม่ควรตกเป็นโมฆะ¹⁴

อย่างไรก็ดี หากสัญญาประนีประนอมยอมความจะมีข้อตกลงที่ผู้รับประกันภัยต่อยอมสละประโยชน์แห่งอายุความไว้ล่วงหน้า ก็ควรมีข้อตกลงที่เรียกว่า Severability Clause เพื่อแยกสัญญาส่วนที่ขัดต่อกฎหมายและไม่มีผลใช้บังคับออกจากส่วนอื่นของสัญญาซึ่งสามารถใช้บังคับได้ตามกฎหมาย

3) ในที่สุดหากคู่สัญญาประกันภัยต่อไม่สามารถที่จะเจรจากันได้และไม่มีการชำระหนี้ค่าสินไหมทดแทนบางส่วนให้แก่ผู้เอาประกันภัยต่อ มาตรการสุดท้ายที่ผู้เอาประกันภัยต่อจะดำเนินการต่อไปได้ คือการนำคดีไปฟ้องต่อศาลภายในอายุความ 2 ปี

มาตรการนี้ ควรถือเป็นมาตรการสุดท้ายในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากปัญหาเรื่องหลักอำนาจอธิปไตยทางศาล (judicial sovereignty) ที่ถือว่าคำพิพากษาของศาลในประเทศใดจะสามารถบังคับได้ภายในประเทศนั้น เว้นแต่จะมีข้อตกลงกับประเทศอื่นที่จะยอมรับนับถือและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศให้แก่กัน ดังเช่นที่มีใช้ในยุโรป เช่น อนุสัญญา Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters หรือที่เรียกว่าอนุสัญญา Lugano Convention ดังนั้น การยื่นฟ้องคดีผู้รับประกันภัยต่อที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลไทย อาจมีปัญหาเรื่องการบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยในต่างประเทศที่ผู้รับประกันภัยต่อเปิดดำเนินธุรกิจหรือจดทะเบียนไว้ เช่น การบังคับคำพิพากษาของศาลไทยในประเทศมาเลเซีย การดำเนินการตามมาตรการกฎหมายนี้จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาระบบกฎหมายของต่างประเทศที่จะนำคำพิพากษาของศาลไทยไปบังคับคดี เช่น หากเป็นประเทศมาเลเซียจะต้องพิจารณาจากพระราชบัญญัติ Reciprocal Enforcement of Judgments Act 1958 (Act 99) ที่ยอมรับที่จะบังคับตามคำตัดสินของศาลต่างประเทศในลักษณะของการต่างตอบแทนกันเฉพาะคำพิพากษาที่ออกในประเทศที่อยู่ในตารางแรกของพระราชบัญญัติฉบับนี้ (the First Schedule) ซึ่งระบุรายชื่อของ Reciprocating Countries ไว้ โดยประเทศไทยไม่อยู่ในรายชื่อของประเทศใน the First Schedule ทำให้ไม่สามารถนำคำพิพากษาของศาลไทยไปบังคับในประเทศมาเลเซียได้ บริษัทประกันภัยในประเทศไทยที่ชนะคดีในศาลไทยจึงต้องนำคำพิพากษาของศาลไทยไปฟ้องผู้รับประกันภัยต่อในประเทศมาเลเซียเป็นคดีใหม่ และหากโชคดี คดีอาจใช้เวลาไม่มากหากศาลในประเทศมาเลเซียสามารถใช้กระบวนการพิจารณาแบบ Summary Judgment กับคดีได้

¹³ ป.พ.พ. มาตรา 193/24 “เมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว ลูกหนี้จะสละประโยชน์แห่งอายุความนั้นเสียก็ได้ แต่การสละประโยชน์เช่นว่านี้ไม่มีผลกระทบทะเทือนสิทธิของบุคคลภายนอกหรือผู้ค้ำประกัน”

¹⁴ ป.พ.พ. มาตรา 151 “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนการนั้นไม่เป็นโมฆะ”

คำพิพากษาฎีกาที่ 8292/2538

โจทก์ บริษัท อาคเนย์ประกันภัย จำกัด

จำเลย บริษัท เอกวิทย์ จำกัด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 797, 824, 869, 882, 887

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยเป็นตัวแทนของบริษัทประกันวินาศภัยในต่างประเทศ (ผู้รับประกันภัยต่อ) รวม 6 บริษัท เมื่อระหว่างปี 2524 ถึง 2526 โจทก์ได้รับประกันภัยจาก ผู้เอาประกันภัยจำนวน 267 ราย และนำไปประกันภัยต่อผ่านจำเลย ซึ่งเป็นตัวแทนของบริษัทประกันวินาศภัยในต่างประเทศ 6 บริษัท โดยทำสัญญาประกันภัยต่อจำนวน 474,891,274 บาท ปรากฏว่าได้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยจำนวน 424 ครั้ง โจทก์ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยเป็นเงินทั้งสิ้น 154,368,254.05 บาท โจทก์มีหนังสือแจ้งรายละเอียดความเสียหายพร้อมเรียกค่าสินไหมทดแทนส่วนที่บริษัทผู้รับประกันภัยต่อจะต้องรับผิดชอบจำนวน 424 ครั้ง คิดเป็นเงิน 23,186,026.88 บาท แต่จำเลยเพิกเฉย ขอให้บังคับจำเลยชำระเงินแก่โจทก์จำนวน 23,186,026.88 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

จำเลยให้การและแก้ไขคำให้การว่า จำเลยเป็นเพียงนายหน้าประกันวินาศภัย เป็นตัวกลางจัดให้มีการประกันภัยต่อเท่านั้น มิได้เป็นผู้สัญญาในการประกันภัยต่อกับโจทก์แต่อย่างใด โจทก์จะต้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ที่เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันหรือบริษัทผู้รับประกันภัยต่อ มิได้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันจำนวน 267 ราย รวม 424 ครั้ง และโจทก์มิได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจำนวนตามฟ้อง โจทก์มิได้ฟ้องภายในกำหนด 2 ปี นับแต่วันวินาศภัยหรือวันที่โจทก์ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน คดีของโจทก์ขาดอายุความขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน โจทก์ฎีกา

ข้อเท็จจริงฟังยุติตามคำพิพากษาศาลล่างทั้งสองว่าโจทก์ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย จำเลยเป็นตัวแทนของบริษัทรับประกันวินาศภัยต่างประเทศ เมื่อระหว่าง ปี 2524 ถึง 2526 โจทก์รับประกันภัยทรัพย์สินไว้แล้วนำไปเอาประกันภัยต่อกับบริษัทประกันภัยที่มีภูมิลำเนาต่างประเทศรวม 6 บริษัท โดยจำเลยเป็นตัวแทนดำเนินการรับประกันภัยต่อแทนบริษัทดังกล่าวต่อมาได้เกิดวินาศภัยต่อทรัพย์สินที่โจทก์รับประกันภัยและได้เอาประกันภัยต่อจำนวน 424 ครั้ง โจทก์ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยเป็นเงิน 21,886,190.01 บาท

คดีมีปัญหาวินิจฉัยตามฎีกาโจทก์ว่า ฟ้องโจทก์ขาดอายุความหรือไม่ โจทก์ฎีกาว่า โจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบในฐานะเป็นตัวแทนของบริษัทผู้รับประกันวินาศภัยต่อในต่างประเทศแตกต่างจากกรณีที่ผู้เอาประกันภัยฟ้องให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยตรง จึงไม่อยู่ในบังคับอายุความ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัย เห็นว่า โจทก์กล่าวในฟ้องว่าโจทก์รับประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยและนำไปประกันภัยต่อผ่านจำเลยซึ่งเป็นตัวแทนของบริษัทรับประกันวินาศภัยในต่างประเทศเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นและโจทก์ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว จึงฟ้องเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยต่อเช่นนี้ ความรับผิดชอบของจำเลยตามที่โจทก์ฟ้องเป็นความรับผิดชอบในฐานะผู้รับประกันภัย ซึ่งมีลักษณะเป็นการประกันภัยวินาศภัยการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีนี้ต้องถืออายุความ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 882 วรรคหนึ่ง เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยวันที่ 8 ธันวาคม 2532 โดยบรรยายฟ้องว่าเหตุวินาศภัยเกิดต่อทรัพย์สินที่โจทก์รับประกันภัยไว้ช่วงปี 2524 ถึง 2526 เป็นการฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนด 2 ปี นับแต่วันวินาศภัย ฟ้องโจทก์จึงขาดอายุความ พิพากษายืน